

**Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Godne życie: przejście od uzależnienia od pomocy do samodzielności”**

[COM(2016) 234 final]

(2017/C 075/23)

Sprawozdawca: **Michael M'CLOUGHLIN**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska 21.6.2016
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	16.11.2016
Data przyjęcia na sesji plenarnej	14.12.2016
Sesja plenarna nr	521
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	203/0/1

## 1. Wnioski i zalecenia

### Godne życie – zalecenia

1.1. Komitet jest zdania, że komunikat w sprawie godnego życia jest ambitnym i o czasie wydanym dokumentem uwzględniającym najlepsze praktyki dotyczące pomocy rozwojowej i humanitarnej. UE musi być świadoma wyzwań związanych z jego urzeczywistnieniem.

1.2. EKES uważa, że jasne określenie regionów geograficznych, z których pochodzą przymusowi wysiedleńcy, pozwala zindywidualizować i ukierunkować działania podejmowane w celu zaradzenia tej sytuacji i zapewnić wspólną reakcję całej Komisji Europejskiej i innych instytucji.

1.3. Komitet zaleca, by Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ) opracowała w porozumieniu z państwami członkowskimi strategię polityczną wysokiego szczebla w celu nawiązania współpracy z państwami i organizacjami międzynarodowymi w związku z komunikatem w sprawie godnego życia, zważywszy, że odnosi się on do pewnych kluczowych wyzwań geopolitycznych.

1.4. EKES poleca, by równoległe do komunikatu opracować ukierunkowane podejście do kwestii o kluczowym znaczeniu dla kobiet i młodych ludzi. Wspomniane grupy muszą być konsultowane i zaangażowane we wdrażanie.

1.5. Komitet jest zdania, że podczas gdy ukierunkowane na rozwój podejście może przynieść istotne rezultaty przy wykorzystaniu obecnego budżetu, to nie należy przy tym wykluczyć potrzeby zapewnienia dodatkowych środków.

1.6. EKES popiera propozycję zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, beneficjentów końcowych, partnerów rozwoju oraz organizacji pozarządowych w urzeczywistnianie tego podejścia i wdrażanie komunikatu.

1.7. Komitet zaleca wzmocnienie i ulepszenie struktur i procesów dialogu społecznego i obywatelskiego w krajach partnerskich i przyjmujących, by wesprzeć wdrażanie komunikatu.

1.8. EKES poleca również podjęcie działań gospodarczych w dotkniętych regionach w celu wspierania i rozwijania przedsiębiorczości jako realnej ścieżki rozwoju dla wielu przymusowo przesiedlonych osób.

1.9. Komitet zaleca, by działania w dziedzinie zdrowia szczególnie uwzględniały zdrowie psychiczne oraz choroby psychiczne i były zgodne z art. 11 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

1.10. EKES postuluje, by działania w dziedzinie edukacji i szkoleń oparte były na podejściu zakładającym uczenie się przez całe życie. Ponadto należy w stosownych przypadkach rozważyć zapewnienie przymusowym przesiedleńcom dostępu do programów UE.

1.11. Komitet poleca stosowanie najwyższych standardów rozliczalności i przejrzystości podczas przechodzenia na podejście oparte na rozwoju.

1.12. EKES wzywa do zapewnienia parlamentarnej rozliczalności na poziomie unijnym i krajowym i nadzoru ze strony innych odpowiednich organów w ramach przechodzenia na ukierunkowane na rozwój podejście.

## 2. Wprowadzenie

2.1. Liczba przymusowo wysiedlonych osób (uchodźców, osób przesiedlonych wewnątrz i osób ubiegających się o azyl) jest jedną z kluczowych kwestii dla wspólnoty międzynarodowej, zważywszy na toczące się w Syrii, niektórych częściach Afryki i innych regionach konflikty, których końca nie widać. Zasadniczym elementem tego wyzwania politycznego jest pojawienie się trwałej klasy ludzi wysiedlonych, którzy pozostają w danym miejscu wiele lat po opuszczeniu swojego miejsca zamieszkania.

2.2. Z sytuacją tą wiąże się szereg kwestii, z których najważniejsza dotyczy tego, że reakcje międzynarodowej społeczności mogą być zdominowane przez „reagowanie kryzysowe”, podczas gdy odpowiedniejszy byłby bardziej długofalowy system oparty na rozwoju. Rozwiązanie tego dylematu jest trudne, gdyż zmiany mogą wiązać się z wieloma wyzwaniami dla krajów przyjmujących, darczyńców, organizacji pozarządowych i samych przesiedlonych, w zależności od obranego podejścia.

2.3. W 2015 r. ponad 65 mln osób zostało uznanych za przymusowo wysiedlone, z czego 21,2 mln stanowili uchodźcy, 40,8 mln osoby wewnątrz przesiedlone, a 3,2 mln stanowiły osoby ubiegające się o azyl. Znakomita większość osób przymusowo wysiedlonych pochodzi z Syrii, Afganistanu, Somalii, Sudanu, Sudanu Południowego i Demokratycznej Republiki Konga. Kraje sąsiadujące przyjmują najwięcej uchodźców, zaś osoby wewnątrz przesiedlone pozostają w granicach tych państw.

2.4. Dla uchodźców głównymi krajami sąsiadującymi są Pakistan, Iran, Turcja, Liban, Jordania i Etiopia. Turcja jest państwem o największej liczbie uchodźców na świecie. Również wiele innych krajów przyjmuje ogromną liczbę uchodźców w przeliczeniu na jednego mieszkańca, na przykład Jordania i Liban. Najwięcej osób przesiedlonych wewnątrz liczy Syria (6,6 mln), Kolumbia (3,6 mln), Irak (3,3 mln), Sudan (3,2 mln), Jemen (2,5 mln) i Nigeria (2,1 mln).

2.5. Unia Europejska jest głównym podmiotem udzielającym pomocy rozwojowej i doraźnej na świecie. Stanowi to charakterystyczny element wartości UE i państw członkowskich. UE dąży również do zwiększenia spójności i skuteczności swojej pomocy i działań w sytuacjach nadzwyczajnych poprzez ich lepszą koordynację w krajach, do których kierują swoje wysiłki państwa członkowskie i do których UE adresuje swoje podejście.

2.6. W 2015 r. UE przeznaczyła ponad 1 mld EUR na pomoc humanitarną dla osób przymusowo wysiedlonych. W kwietniu 2016 r. Komisja Europejska przyjęła, w porozumieniu z ESDZ, ukierunkowane na rozwój podejście do przymusowych wysiedleń. Komunikat w sprawie godnego życia po raz pierwszy nakreśla nowe kierunki w obszarze wspierania osób przymusowo wysiedlonych.

2.7. W komunikacie przedstawiono wyzwania, przed jakimi stoją osoby przymusowo wysiedlone. Wyraźnie argumentuje się w nim, że podstawowym czynnikiem, który należy wziąć pod uwagę, jest podatność na zagrożenia osób przesiedlonych, a nie ich status prawny. Komunikat opiera się na kompleksowym podejściu do pomocy rozwojowej i na podejściu UE do kwestii odporności na zagrożenia, a tym samym na odejściu od podejścia liniowego. Dąży się w nim do zrezygnowania z wyizolowanego podejścia do różnych dziedzin polityki i do zmniejszenia niekiedy istotnych luk między wymiarem humanitarnym a rozwojowym.

2.8. Komisja jest zdania, że to nowe podejście nie powinno wiązać się z żadnymi dodatkowymi kosztami, gdyż jest ono sposobem na połączenie istniejących środków. Duży nacisk kładzie się na rządy państw przyjmujących oraz partnerów wykonawczych. Zaleca się też wprowadzanie systemów wczesnego ostrzegania i angażowanie wszystkich podmiotów na wczesnym etapie. Podaje się przykłady istniejących już praktyk dotyczących wspólnego planowania przez państwa i programowania strategicznego. Trzeba uszeregować według ważności wspólne cele i programowanie.

2.9. Planuje się dwa elementy nowych ram polityki uzupełnione działaniami pomocniczymi – chodzi tu mianowicie o wzmocnienie związku między pomocą humanitarną a rozwojową oraz o strategiczne zaangażowanie partnerów, w tym sektora prywatnego. Przewidziano także specjalizację sektorową obejmującą działania w zakresie edukacji, rynku pracy (w tym dialog społeczny) oraz dostęp do różnych usług, takich jak mieszkalnictwo, dostawy wody, infrastruktura sanitarna itp.

### 3. Uwagi ogólne

#### Kwestie geopolityczne

3.1. Komunikat w sprawie godnego życia jest ogólnie bardzo cenną inicjatywą nakreślającą śmiałą wizję strategicznego dopasowania polityki w celu sprostania rzeczywistym problemom i skoncentrowania się na potrzebne zmiany, która przyniesie korzyści osobom najbardziej jej potrzebującym. Jest to w dużej mierze zgodne z rozwojem sposobu myślenia w tym sektorze i stanowiskiem działających w nim podmiotów i przyczynia się do budowania pomostów między działalnością humanitarną a rozwojową i do skupiania się na bardziej długofalowych potrzebach, takich jak opieka zdrowotna i edukacja. Unia jest tu ważnym podmiotem, posiada duże możliwości w tym obszarze i wraz z państwami członkowskimi może wywierać realny wpływ na sytuację. Komitet z zadowoleniem przyjmuje ambitne propozycje poczynione w komunikacie. UE i inne podmioty muszą mieć jasność co do zakresu zadań, zachowując jednocześnie ambitne podejście.

3.2. Trzeba odpowiednio uwzględnić znaczenie geopolityki w tym obszarze. W istocie byliśmy świadkami, jak w samej UE rozpadały się przygotowane w dobrej wierze plany dotyczące przesiedlenia znacznie mniejszej liczby uchodźców. Osoby wysiedlone pojawiają się w wyniku złożonych i drażliwych konfliktów i niestety konflikty te nie przestają mieć na nie wpływu po opuszczeniu przez nie miejsca zamieszkania. Wszelkie zmiany w polityce czy podejściu, nawet wprowadzane w jak najlepszej wierze czy szeroko popierane przez darczyńców, mogą mieć potencjalnie niespodziewane skutki bądź wyrzucić nieoczekiwany wpływ na sam konflikt. Wpływ ten może dotyczyć sąsiadujących krajów czy regionów bądź niezwykle delikatnej równowagi etnicznej, równowagi władzy czy geopolityki. Może tak być zwłaszcza w wypadku, gdy ludność postrzegana nawet teoretycznie jako „tymczasowa” zostaje uznana nagle za „mieszkającą na stałe”. Takie kraje jak Liban i Jordania już odczuwają związaną z tym presję. Wymienione w komunikacie pozytywne przykłady, takie jak zapewnienie dostępu do ziemi w Ugandzie, mogą być w tym względzie pomocne.

3.3. Kraje, które przyjmują dużą liczbę przymusowo wysiedlonych osób, to często państwa niestabilne lub słabe, co tylko nadaje większe znaczenie kwestii wrażliwości geopolitycznej. W innych wypadkach państwo przyjmujące może być systemem autorytarnym, niemniej wrażliwość pozostaje. Nie da się zaprzeczyć, że sąsiedzi, państwa przyjmujące i strony konfliktu mogą stanowić kategorie trudne do rozróżnienia bądź rozmyte. Często istnieją powiązania między samym konfliktem a krajami sąsiadującymi czy grupami ludności w obydwu państwach. Państwo przyjmujące, sąsiadujące bądź region mogą „zyskać” lub „stracić” na każdej zmianie statusu osób przymusowo wysiedlonych i zareagować na nią.

3.4. Uwzględnianie opinii lokalnej jest powracającym tematem w komunikacie, co należy przyjąć z zadowoleniem. Niemniej w ograniczonej liczbie przypadków opinie te mogą być stronnicze bądź formułowane pod wpływem konfliktu lub szerszych okoliczności, które do niego doprowadziły. Nie sposób przecenić wyzwania, jakim jest zachęcanie wielu regionów, by przejawiały chęć zapewnienia bardziej długotrwałego pobytu wysiedleńców na swoim terytorium. Niedawna decyzja dotycząca zamknięcia istniejącego od 24 lat obozu w Dadaab w Kenii oraz oferowanie zachęt finansowych uchodźcom afgańskim w Pakistanie ilustruje związane z tym wyzwania. Nieuniknionym, choć być może smutnym faktem jest to, że suwerenność państwa przyjmującego nadal ma prymat w prawie międzynarodowym, mimo potrzeby skupienia się na osobach przymusowo przesiedlonych.

3.5. Kluczowe znaczenie ma poruszona w komunikacie kwestia wczesnego ostrzegania, gdyż bezpieczeństwo jest nadal postrzegane jako główny motyw decyzji o pozostaniu lub wyjechaniu. Wiele przepływów uważa się za przewidywalne. Jeszcze silniej uwypukla to potrzebę bardziej zdecydowanych działań politycznych i zaangażowania we wspieranie celów przedstawionych w komunikacie.

### Zintegrowana polityka

3.6. W komunikacie słusznie wspomina się o potrzebie zintegrowanej polityki i wspólnych przemysłów, zwłaszcza w kontekście powiązań między reagowaniem kryzysowym a polityką rozwojową. EKES przyjmuje to z zadowoleniem i zachęca do dalszego zwiększenia poziomu ambicji w tym obszarze. Można by się przyjrzeć jeszcze szerszemu wachlarzowi strategii, dzięki którym UE i państwa członkowskie mogłyby poprawić życie osób przymusowo wysiedlonych. Mając na uwadze grupę państw, o których mowa w komunikacie, obszary te mogłyby obejmować handel, pomoc, zbrojenia i prawa człowieka. W komunikacie bardzo dużą uwagę poświęca się także synergii i wspólnym przemysłom, które muszą wykraczać poza tradycyjne obszary reagowania kryzysowego i pomocy rozwojowej. Warto byłoby usłyszeć, co inne dyrekcje generalne Komisji, np. DG ds. Handlu, mogłyby wnieść w tej dziedzinie. W komunikacie podano pewne pozytywne przykłady, takie jak wspólne ramy rozwoju działalności humanitarnej, który to dokument jest podstawą walki z niedożywieniem w północnej części Nigerii, ale ważne byłoby pokazanie, że tego rodzaju podejście stosuje się systematycznie, zwłaszcza w Brukseli.

3.7. Niektóre organizacje pozarządowe zajmujące się działalnością humanitarną wyraziły wątpliwość, czy takie zadania są odpowiednie dla organizacji humanitarnych i czy w takiej sytuacji możliwe będzie zachowanie odrębnego charakteru pomocy humanitarnej. Z drugiej strony, mający siedzibę w Londynie Instytut Rozwoju Zagranicznego (ang. Overseas Development Institute, ODI) jest zdania, że system pomocy humanitarnej wymaga radykalnej zmiany ze względu na nowe okoliczności i na fakt, że w większości przypadków mamy do czynienia z ograniczoną liczbą darczyńców i beneficjentów.

Choć Komisja twierdzi w komunikacie, że zapewnianie godnego życia nie powinno wiązać się z żadnymi nowymi kosztami, nie należy wykluczyć możliwości przyciągnięcia nowych środków finansowych lub stworzenia większych synergii.

### Polityka UE w zakresie uchodźców i osób ubiegających się o azyl

3.8. Poruszone w komunikacie w sprawie godnego życia kwestie mają oddzielny i odrębny charakter w stosunku do unijnej polityki dotyczącej uchodźców i osób ubiegających się o azyl. Niemniej istnieją pewne powiązania, zwłaszcza w odniesieniu do realizowania wymiernej i trwałej polityki przesiedleń w stosunku do określonej liczby przymusowo wysiedlonych osób. Ponadto autorytet moralny UE i niektórych państw członkowskich w tej dziedzinie może ulec osłabieniu po osiągnięciu porozumienia z Turcją. Tym ważniejsze dla realizacji komunikatu staje się przestrzeganie najwyższych standardów prawa międzynarodowego i najlepszych praktyk. Istotne jest zaangażowanie użytkowników końcowych we wdrażanie polityki. Dialog społeczny i obywatelski oferuje tu ogromne możliwości. Należy także usprawnić politykę integracyjną w UE, która jest ważna w kontekście przymusowego wysiedlenia, zważywszy, że jedną z opcji będzie musiało być przesiedlenie wielu przymusowych wysiedleńców. Polityka ta obejmuje prawo do pracy, wsparcie językowe i środki przeciwdziałania dyskryminacji. Niedawne otwieranie pilotażowych „korytarzy humanitarnych”, zwłaszcza przez rząd włoski, ale również w innych krajach UE, Szwajcarii, Kanadzie i USA, jest godne polecenia z punktu widzenia przesiedleń.

### Monitorowanie, nadzór, rozliczalność

3.9. Nie trzeba uzasadniać potrzeby zapewnienia najwyższych standardów rozliczalności i przejrzystości w odniesieniu do wszelkiego finansowania humanitarnego i rozwojowego. Każde działanie w kierunku przyjęcia nowego podejścia do przymusowych wysiedleńców musi spełniać najwyższe standardy rozliczalności. Wszelkie wydatkowanie środków powinno być nadzorowane przez Parlament Europejski, Trybunał Obrachunkowy, OLAF i Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, a także, w stosownych przypadkach, przez ekwiwalentne organy krajowe.

## **4. Uwagi szczegółowe**

4.1. Komunikat skupia się na zapomnianych konfliktach i rejonach o dużej liczbie osób przymusowo wysiedlonych, a zarazem uwypukla obszary, które mają największą liczbę osób długotrwale przymusowo wysiedlonych. Niezależnie od politycznej drażliwości pewnych konkretnych sytuacji niektóre konflikty mogą zasługiwać na szczególną uwagę ze względu na ich wyjątkowo długotrwały charakter. Trafny wydaje się tu przypadek Sahary Zachodniej i Palestyny. Na szczególną uwagę zasługuje także sytuacja Ukrainy, jako że kraj ten leży w bezpośrednim sąsiedztwie UE.

4.2. W komunikacie słusznie wspomina się, że status prawny osób przymusowo wysiedlonych nie powinien mieć znaczenia w odniesieniu do udzielania pomocy humanitarnej i długofalowej pomocy rozwojowej, co należy przyjąć z zadowoleniem. Niemniej w niektórych okolicznościach może on wiązać się z korzyścią, jeśli status prawny zapewnia pewne bezpieczeństwo i jest użyteczny dla osoby wysiedlonej, np. gdy osoba ta spełnia kryteria konwencji z 1951 r. bądź posiada obywatelstwo państwa przyjmującego lub państwa trzeciego, gdy jej dzieci posiadają takie obywatelstwo lub gdy osoba ta sama jest niepełnoletnia lub znajduje się w innej sytuacji mającej znaczenie w tym kontekście. Byłoby to szczególnie zasadne w odniesieniu do nieletnich pozbawionych opieki.

4.3. Poddanie przyjętego w komunikacie podejścia zewnętrznej bądź niezależnej ocenie i intelektualnej dyscyplinie nauk społecznych czy psychologii mogłoby być z korzyścią dla niego. Można by tu na przykład zastosować piramidę potrzeb Masłowa czy też model opartego na zasobach rozwoju społeczności. Można tu wskazać liczne przykłady, jednak konieczne jest skoncentrowanie się na ludzkich potrzebach wykraczających poza przeżycie.

4.4. Jeśli chodzi o wykazanie operacyjnego wymiaru pożądaných zmian, to główne podejście przyjęte w komunikacie polega na przedstawieniu aktualnych przykładów. Są one niezwykle cenne. Nawet jeśli wymiar operacyjny dotyczy przyszłości, to warto go wyjaśnić i rozwinąć. Jak będzie on wyglądał? Jakie są faktyczne instrumenty w tym obszarze? Czy będzie się on opierał jedynie na pomocy? To ważne pytania dla wielu zainteresowanych stron, takich jak państwa członkowskie, organizacje pozarządowe, pracownicy pomocy humanitarnej i oczywiście sami wysiedleni. Wszelki proces zmian może wywoływać strach. Bez względu na dysfunkcjonalność danego systemu alternatywne rozwiązanie wiąże się zazwyczaj z wygranymi i przegranymi. Wczesne przygotowanie aspektów operacyjnych może tu pomóc.

4.5. Należałoby także przedstawić pożądane sposoby realizacji nowego podejścia i komunikowania o nim, zwłaszcza w odniesieniu do właściwych organizacji wielostronnych, państw spoza UE i organizacji pozarządowych. Chociaż UE jest ważnym podmiotem, a wręcz uznanym liderem w tej dziedzinie, to nie jest przecież podmiotem jedynym. Zainteresowane strony mogą mieć inne, konkurencyjne priorytety. Wspólny program ma fundamentalne znaczenie z uwagi na połączenie funduszy i wysiłków niezbędnych do przeprowadzenia większości operacji.

4.6. Demokracja i dobre rządy są niezbędne, jeśli pomoc ma być skuteczna i rzeczywiście trafiać do zamierzonych beneficjentów. Praworządność ma tu kluczowe znaczenie, podobnie jak środki na rzecz zwalczania korupcji. Szacuje się, że w przeszłości nawet 40 % funduszy trafiało albo na zakup broni, albo było wykorzystywanych do osobistego wzbogacania się politycznych liderów. Praworządność jest również niezbędna do zapewnienia społeczeństwu obywatelskiemu skutecznych możliwości zabierania głosu i odgrywania ważnej roli monitorującej, bez obawy o zastraszanie czy nawet uwięzienie.

4.7. W komunikacie słusznie kładzie się istotny nacisk na planowanie. Niemniej wydarzenia w tej dziedzinie mogą następować bardzo szybko, a czynnik czasu może mieć zasadnicze znaczenie. Trzeba być w stanie szybko wdrożyć w praktyce każde podejście czy plany operacyjne.

4.8. Podobnie jak w innych dziedzinach także w tym obszarze można stworzyć specyficzny język i terminologię zarówno w komunikacie, jak i w pozostałych kontekstach. Przy rozwijaniu polityki trzeba w jak największym stopniu unikać żargonu. Sporo uwagi poświęcić się także takim aspektom, jak synergia, strategie, plany i wspólne przemyślenia. W tych obszarach można by zadbać o konkretniejsze sposoby podejścia czy wytyczne.

4.9. Umieszczenie w komunikacie odniesień do dialogu społecznego należy przyjąć z zadowoleniem i uwzględnić we wszystkich związanych z nim stosownych przepisach. Elementy proponowanych działań związane z kształceniem i rynkiem pracy powinny kłaść większy nacisk na samozatrudnienie i przedsiębiorczość. Działalność taka jest często bardzo widoczna w obozach dla wysiedlonych, a kreatywność może być nieuchronnym wynikiem sytuacji, w jakiej znaleźli się ci ludzie. Znajduje to odzwierciedlenie w sprawozdaniu Banku Światowego w sprawie przymusowych wysiedleń.

4.10. Sensowne jest zapytanie o to, jakie podejście zostanie przyjęte w przyszłości. Podobnie jak w wypadku wszystkich zmian polityki także i tu nastąpi okres przejściowy. Czy wystąpią zaległości? Czy stosowany będzie system dualistyczny? Aktualnie uznaje się, że 25,1 mln osób to osoby długotrwale wysiedlone. Jak będziemy sobie radzić w przypadku zmienionych okoliczności, jeśli tego rodzaju sytuacja będzie się utrzymywać?

4.11. Ważną kwestią jest lokalne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego oraz użytkowników końcowych (osób wysiedlonych). Struktury doradcze zazwyczaj istnieją w obozach, ale jak wygląda sytuacja w krajach przyjmujących? Może to stanowić poważne wyzwanie, jednak powinno być częścią każdej zmiany politycznej. Łatwo sobie wyobrazić, jak trudne może to być dla osób wewnątrznie przesiedlonych w wypadku wielu konfliktów.

4.12. Podobnie jak przy wszelkiej dużej zmianie polityki, a zwłaszcza z uwagi na potrzebę przejrzystości, należy przewidzieć środki nadzoru nad tym nowym podejściem – między innymi przy udziale odpowiednich podmiotów społeczeństwa obywatelskiego i organizacji pozarządowych. Pomocny może tu być przykład mechanizmów monitorowania przez społeczeństwo obywatelskie rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju w istniejących porozumieniach handlowych zawartych przez UE.



4.13. Potrzebna będzie gospodarcza rewitalizacja regionów, jeśli zamieszkujące w nich przymusowo wysiedlone osoby mają odnieść korzyści. Jednakże regiony o największym skupieniu osób przymusowo wysiedlonych należą do najbiedniejszych na świecie i nie zapewniają korzystnego otoczenia biznesowego i zabezpieczenia społecznego. Geograficzny charakter przymusowych wysiedleń powinien oferować tu pewne rozwiązania, takie jak plany inwestycji w regionie, polityka podatkowa i rozwój infrastruktury. Wszelkie podejście do rozwoju gospodarczego powinno uwzględniać większe wsparcie dla przedsiębiorczości. Trzeba także wysunąć na pierwszy plan godne warunki zatrudnienia i jakość miejsc pracy, a także zaangażowanie partnerów społecznych.

4.14. Wiele regionów i krajów przyjmujących przymusowych wysiedleńców wykazuje słabe wyniki w odniesieniu do większości wskaźników gospodarczych i może być w związku z tym postrzeganych jako oferujące trudne warunki do działalności przedsiębiorstw. Bank Światowy i inne podmioty podkreślają także potrzebę zapewniania jakościowych danych. W centrum opartej na rozwoju reakcji na przymusowe wysiedlenia muszą znajdować się szanse gospodarcze. Zwiększa to potrzebę aktywnego wspierania komunikatu przez inne podmioty unijne.

4.15. Zatrudnienie osób wysiedlonych przez lokalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego i w obozach oraz w kontekście różnych działań podejmowanych w reakcji wysiedlenia to obecnie popularna praktyka i ogólnie uważana za najlepsze rozwiązanie. Powinno to stanowić ważny i wyraźny aspekt działań dotyczących zatrudnienia.

4.16. Przy podejmowaniu działań dotyczących zdrowia należy zwracać szczególną uwagę na zdrowie psychiczne i choroby psychiczne – kwestia ta, niezwykle istotna z punktu widzenia osób przymusowo wysiedlonych, jest często pomijana. Ogromna większość przymusowych wysiedleńców cierpi na zespół stresu pourazowego (ang. *post-traumatic stress disorder*, PTSD) oraz inne zaburzenia psychiczne na skutek stresujących przeżyć. Objęcie ich systematyczną i długofalową opieką psychiatryczną w krajach przyjmujących jest utrudnione z powodu niedoboru wykwalifikowanych pracowników opieki zdrowotnej. Niedobór ten można by nadrobić poprzez objęcie przymusowo wysiedlonych osób z zaburzeniami psychicznymi publiczną opieką psychologiczną i poprzez wspieranie inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego mających na celu świadczenie osobom wysiedlonym usług doradztwa psychologicznego na poziomie lokalnym.

4.17. Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, zwłaszcza jej art. 11, powinna być decydującym dokumentem przy opracowywaniu przepisów dotyczących przymusowo wysiedlonych osób niepełnosprawnych.

4.18. Przymusowe wysiedlenia są szczególnie trudne dla kobiet i dziewczynek. Chociaż konieczne jest dysponowanie większą ilością informacji, głównym problemem jest tu zwiększone ryzyko przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć oraz handlu ludźmi. Należy także przestrzegać wrażliwości na problematykę płci podczas świadczenia usług, np. w odniesieniu do takich kwestii jak prywatność. Zaobserwowano także większe ryzyko powikłań w ciąży.

4.19. Zapewnienie edukacji jest ewidentnie kluczowe. Wszelkie wysiłki w kierunku bardziej długoterminowego i skutecznego podejścia powinny zostać odzwierciedlone w rodzaju, poziomie i wielkości wsparcia w zakresie kształcenia. Uczucie się przez całe życie może być pomocne w rozpoznawaniu zróżnicowanych potrzeb. Mając na uwadze liczbę dzieci i młodzieży wśród przymusowo wysiedlonych oraz znaczenie tej kwestii, należy rozważyć rozszerzenie programów UE, by objąć nimi przymusowo wysiedlone młode osoby – chodzi tu np. o program Erasmus+ oraz inne odpowiednie programy.

4.20. Przymusowe wysiedlenia to w coraz większym stopniu problem miejski, nieograniczony jedynie do obozów. Trzeba zmienić percepcję społeczeństwa i darczyńców. Jest oczywiste, że różne polityki zmierzające do przestawienia się na podejście oparte na rozwoju muszą to odzwierciedlać w odniesieniu do planowania oraz takich zagadnień jak mieszkalnictwo, transport, zdrowie i kształcenie.

Bruksela, dnia 14 grudnia 2016 r.

Przewodniczący  
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego  
Georges DASSIS